

Etnisiteetti ja identtiteetti – joitaki hunteerinkia toornionlaaksolaisesta perspektiivistä

Erling Wande
Stokholmin yniversiteetti

Ruottissa alethiin vasta 1960-luvula, silloinko Ruothiin alko siirtymhään väkeä eri puolilta Euruuppa, huomaahmaan, ette natsjunaliteetti ei aina ole se tärkein identtiteettimarkkööri. Sitte ruottalaiset ovat ittekki alkanhee näkheen, ette heiläki on etnisiteetti ja oma siiheen liittyvä identtiteetti. Toornionlaaksolaisista vielä 1960-luvula sen ajan valtiopäivämies Ragnar Lassinantti, vaikka itte oli johtava toornionlaaksolainen, ei pitäny laaksolaisia omana eetnisenä minuriteettinä. Toornionlaaksolaisten etnisiteetistä ja identtiteetistä oon alettu puhuhmaan vasta viimi vuosina, ko toornionlaaksolaiset itte ovat alkanhee aina enämpi ja enämpi markheeraahmaan oman kielen, meänkielen, ja oman kylttyyrin tärkheyttä.

Mitäs etnisiteetti oon?

Suomenruottalaiset tutkijat, Allardt & Starck (1981) ovat käyttänhee neljä eri kriteeriä, ko net ovat definieeranheet mikä esim. minuriteetin etnisiteetti oon:

1. itteidentifikasjuuni;
2. mistä ihminen oon peräsin;
3. vissit kylttyyripiirtheet, esim. kyky käyttää vissiä kieltä, ja
4. sosiaalinen organisasjuuni, joka määrää kunka olhaan yhdessä omitten ihmisten kansa ja kunka olhaan muita, ulkopuolisia kohthaan.

Mutta samala laila ko norjalainen Fredrik Barth, nekki sanovat, ette rajat omitten ja muitten välilä saattavat olla tärkeämät ko oman elämän kylttyyrinen sisältö.

Identtiteetti

Identtiteetti saattaa olla sama ko (i) integriteetti, rajanveto muita kohthaan, (ii) samalaisuus. Ameriikalainen psykologgi Erik H. Erikson (1959) oon pitänyt tärkeännä *konttinityeettiä*,

identtiteettiä ”yli ajan” eli eri aikoina. Tätä begreppiä saattaa selittää esimerkiksi tällä kuala, jota käytit jo vanhaat kreikkalaiset filosoofit: jolla oon vene, oon saattanu joutua korjaahmaan sitä välistä. Se oon saanu vaihettaa venheen osia monta kertaa. Mutta jos oon joutunu vaihethaan niin monta ossaa, ette lopuksi kaikki venheen osat oon vaihetettu uushiin, niin saattaakos sitte ennää sanoa, ette oon kysymys samasta venheestä ko alussa, joka oon identtinen sen alkuperäsen kansa?

Toorniolaaksolaisten identtiteetti

Monet tutkijat meinaavat, ette nykyajassa identtiteetin tärkein eegenskaappi oon muutos, identtiteetti oon dynaaminen. Ennen aikhaan nostethiin samalaisuuen identtiteetin tärkeimäksi komponentiksi, ette ihmisen hääty pittää kiini siitä vanhasta, tutusta, muuttmattomasta (Lehtola 1997, jfr Matti 1999). Varhmaan toornionlaaksolaisenki identtiteetti oon muuttunu viimi vuosikymmeninä ja tänä päivänähään monela laaksolaisela oon lujempi ja selvempi toornionlaaksolainen identtitetti ko esimerkiksi 1960-luvula. Selvä merkki siitä oon se, ette oon alettu puhuhmaan omasta kielestä *meänkielenä*, mikä viittaa siiheen, ette se käsitys oon tärkeä, ette meänkieli oon kieli eikä dialekti. Toisela tavala Mikael Niemi oon selittäny toornionlaaksolaisten eri identtiteettimarkkööristä hänen runossa ”Verta nokasta kirkonmenon aikana” (”Näsblod under högmäs-san”, 1988).

Tähhään uutheen asentheesheen oon vaikuttannu koko minuriteettikeskustelu, STR-T:n ja Meän akateemin perustaminen, viimi vuosikymmenitten kylttyyrytyö ja nyt viimi vuona säätetty minuriteetti- ja minuriteettikielilaki Ruottissa.

Referenser

- Allardt, Erik & Starck, Christian (1981) *Språkgränser och samhällsstruktur. Finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB 1981.
- Barth, Fredrik (1969) Introduction., i *Ethnic groups and boundaries. The organization of cultural differences*. Oslo: Universitetsforlaget 1969.
- Betänkande och förslag rörande folk-skoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län 1921. ("Finnbygdsutredningen"). Stockholm 1921.
- Corlin, Claes (1988) (Etnisk grupp, i *Det mångkulturella Sverige*. Stockholm: Gidlunds Bokförlag.
- Collinder, Björn (1929) *Det mångtungade Norrbotten i Svenska Turistföreningens Årsskrift*. Stockholm: Wahlström och Widstrand 1929.
- Cullblom, Ester (1994) *Värdera eller värderas? Empirisk studie i självuppfattning bland tornedalingar*. Uppsats för licentiatexamen. Umeå: Umeå universitet. Pedagogiska institutionen.
- Eidheim, Harald (1969) When Ethnic Identity is a Social Stigma, i *Ethnic groups and boundaries. The organization of cultural differences*. Oslo: Universitetsforlaget 1969.
- Erikson, Erik H. (1980 (1959)) *Identity and the Life Cycle. A re-issue*. New York: Norton and Company.
- Henriksson, Alf, Hansson, L., & Törngren, L. 1990 (1981). *Hexikon som lexikon. En sagolik uppslagsbok från A till Ö*. Stockholm: Bokförlaget Trevi AB.
- Jacobsson-Widding, Anita (1983) Introduction. I *Identity: Personal and Socio-Cultural. A Symposium*. Stockholm och Atlantic Highlands, N.J.: Almqvist & Wiksell International och Humanities Press Inc. 1983.
- Lehtola, Veli-Pekka (1997) *Rajamaan identiteetti. Lappilaisuuden rakentuminen 1920- ja 1930-luvun kirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Liebkind, Karmela (1984) *Minority Identity and Identification Processes: A Social Psychological Study*. Commentationes Scientiarum Socialium 22. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica.
- Matti, Gunnar (1999) *Det intuitiva livet*. Hans Larssons vision om enhet i en splittrad tid. Skrifter 19. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för idé- och lärdomshistoria.
- Niemi, Mikael (1988) *Näsblood under högmässan*. Dikter. Luleå.
- Peura, Markku (1994) Uppkomsten av en etnisk minoritet. Sverigefinnarnas etniska mobilisering och motstånd, i *Man kan varar tväländare också. Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp*. Stockholm: Sverigefinnarnas arkiv 1994.
- Pohjanen, Bengt (2000) *Tulkaa tekki följhyyn*. Evankeeljumit meänkielelä. Kaamos Förlaaki & Barents Publishers.
- Russel, Bertrand (1957) *Västerlandets filosofi*. Stockholm. Natur och Kultur.
- Waara, Peter (1986) *Ungdom i gränsländ*. Umeå: Borea.
- Wande, Erling (1982) Tornedalsfinskan och dess särdrag, I *Finska språket i Sverige. Finska språket i Tornedalen*. Stockholm: Föreningen Norden och Kulturfonden för Sverige och Finland 1982.
- Wande, Erling (1984) Finskan i Sverige, i *Behövs småspråken?* Konferenser 11. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- Wande, Erling (1996a) Tornedalen, i *Finnarnashistoria i Sverige 3*. Helsingfors och Stockholm: Finska Historiska Samfundet och Nordiska museet 1996.
- Wande, Erling (1996b) Tornedalen, i *Svenska språkets ställning i Finland och finska språkets ställning i Sverige*. Juridica Lapponica 14. Rovaniemi: Lapplands universitet 1996.
- Wedberg, Anders (1985 (1958)) *Filosofins historia*. Antiken och medeltiden. Stockholm: Bonniers.
- Wiklund, Karl Bernhard (1895) *Nationaliteterna i Norrbotten*. *Nordiskt Tidskrift* 1985.
- Wiklund, Karl Bernhard (1929) *Lapparna och stora världen*, i *Svenska Turistföreningens Årsskrift* 1929.